

Pintér Éva

Kommunikációs nevelés az óvodában

Kedves Olvasók!

Úgy vélem, közoktatásunk rendszerében az óvoda az egyik leggazdagabb színtere a gyermekek anyanyelvi és kommunikációs nevelésének. Kiemelten igaz ez a mi intézményünkben megvalósuló *Játék – mozgás – kommunikáció (JMK)* elnevezésű pedagógiai programra. Az említett három fő tevékenység – játék, mozgás, kommunikáció – célja és egyben eszköze is az óvodai nevelésünknek. Ezekbe a tevékenységekbe integrálódik a környezet megismerésére nevelés és a komplex esztétikai nevelés. Ennek a 3 + 2-es nevelési területnek az egységével

válik teljessé a JMK óvodai program nevelési rendszere, amelynek alkotói Porkolábné dr. Balogh Katalin és dr. Pereszlényi Éva. A szerzők koncepciója szerint a magyar óvodapedagógia értékes hagyományai, valamint a korszerű pszichológiai és pedagógiai kutatások eredményei ötvöződnek a programban, amelyet 1989 és 1993 között, négyéves kísérlet keretében a mi 200 férőhelyes, 8 csoportot foglalkoztató lakótelepi óvodánk ültetett át a gyakorlatba. Azóta elkészítettük a helyi programunkat, felvettük a JMK nevet, és örömmel mondhatom: immár 20 éve dolgozunk sikeresen és jó eredményeket elérve ebben a rendszerben. Az anyanyelvi és kommunikációs szemlélet áthatja nevelésünk egész rendszerét, ezt bizonyítja sokoldalú megközelítése és igen gazdag pedagógiai, módszertani kidolgozása. Programunkban speciális lehetőségeket is biztosítunk a gyermekek kommunikációs fejlesztésére. A mindennapi óvodai élethelyzeteken és csoporthelyzeteken túl a *mese-zene szoba* (a program speciális játszószobája a *kézműves* és a *tornaszoba* mellett) olyan színtér, amely szélesíti a gyermekek kommunikációs lehetőségeit, szociális kapcsolatait. Itt sokfajta – az óvónő által átgondolt és személyre szabott – kommunikációs játékokra van lehetőség. Drámapedagógiai elemeket felhasználva – mesével, bábokkal, zenével, tánccal, pantomimeelemekkel – fejleszti a gyermekek önkifejezését, kreativitását. A mindennapos mesélés mellett az óvónőnek kötelező feladata a kommunikációs és anyanyelvi játékok kezdeményezése. Ezekben a játékokban az életkori sajátosságokhoz igazítva segítjük a gyermekek praktikus eligazodását a különböző élethelyzetekben. A kicsik játékos formában sajátítják el a kommunikációs stratégiákat egy-egy probléma megoldására, miközben a jó hangulatú együttlét és a közös játék oldja a kommunikációs górcsöket.

Programunk legfontosabb eleme a gyermeket körülvevő beszélő, kommunikáló környezet. A pedagógusok mellett az óvoda minden dolgozójának (dajkának, gondnoknak) szerepe van az anyanyelvi kommunikációs nevelésben. Talán elcsépeletnek tűnik, de véleményem szerint az óvodáskor érzelmei vezérelte időszakában a minta a gyermek legfőbb nevelője. Az érzelmi biztonság megteremtése, a modellértékű beszéd, a hiteles kommunikáció, valamint az értő figyelem és a beszédre inspiráló környezet alapfeltétele a kommunikációs nevelésnek. A kommunikációban is jelen kell lennie annak az óvónői attitűdnek, amely a gyermek maximális elfogadását jelzi. Pedagógiai gyakorlatunkban tudatosan ügyelünk arra, hogy a napi rutinfeladatok végzése közben (ez az igazi minta a gyermek számára) ne a tiltásokat, az elvárt eredményeket, a gyermek esetleges hiányosságait fogalmazzuk meg, hanem emeljük ki a pozitívumokat. Például így: *De örülök, hogy már egyedül megpróbáltad felvenni a cipődet!; Megköszöném, ha Te is segítenél elrakni a játékokat!; Mutasd meg, milyen szépen tudsz már sétálva menni a folyosón!*

Programunkban kiemelt szerepet kap a szülőkkel való együttműködés, hiszen a gyermek elsődleges szocializációs színtere a család. Ezért nagy hangsúlyt fektetünk a szemléletformálásra is, a szülők már a

beíratást megelőző tájékoztatón megismerhetik együttműködésünk alapelveit. Nyitott óvoda lévén, a szülőkkel való közös programok, fórumok és együttlétek a legjobb alkalmak a szülői szemlélet alakítására, hiszen számukra is a gyakorlati minta a legmeggyőzőbb érv és segítség gyermekük nevelésében.

Kommunikációs nevelésünk tehát átfogja az óvodai élet valamennyi területét. Sajátos helyzete abból adódik, hogy valamennyi óvodai tevékenység kommunikációs szinten is zajlik. Ezért a kommunikáció részben közvetítő, részben céltevékenység is lehet az óvodai nevelés gazdag, sokszínű tevékenységrendszerében. A képességfejlesztés egyik fontos célkitűzése a kreatív interakciós képesség kialakítása. Ez a mi esetünkben mindenfajta emberi érintkezést jelent, tudatos és alkotóan alkalmazkodó magatartást minden kommunikációs helyzetben. A gyermeknek ehhez utánzáson alapuló, biztonságos normaismeretre, gyakorlatra és nagy mintakészletre van szüksége.

Pedagógiai programunk rögzíti, hogy az óvónőnek – mind a spontán kommunikációs helyzetekben, mind a dominánsan nem kommunikációs tevékenységhez kapcsolódó helyzetekben – meg kell teremtenie a gyakorlás lehetőségét annak érdekében, hogy kialakuljon a gyermek biztonságérzete a verbális és a nem verbális szinteken (mimika, gesztus, tekintet, térközsabályozás, vokális kódok). A kommunikációs stratégia alkalmazásakor az óvónőnek – a pozitív érzelmi viszony kifejezésével, a tényeken alapuló közléseivel, valamint beszédének stílusával – modellálnia kell a gyermek számára a kommunikációs helyzetmegoldásokat, az érintkezési normákat.

A gyermek kommunikációs képességét beszédkedve, beszédképessége, szókinccse és szövegszerkesztési tapasztalatai, valamint normaismerete határozza meg. Az óvodai életben a gyermek megannyi kommunikációs helyzetnek a részese. Különösen fontos, hogy az óvodai érintkezés normái szerint használja az udvariassági formákat köszönéskor, valamely eszköz elkérésekor és a kapcsolatok építésében, fenntartásában (például *kérem – köszönöm, légy szíves, szeretném, én így gondolom – te hogy gondold?*). Bábozás, mímelés, szerepjáték közben a gyermek kommunikációjában fantáziadús tapasztalatai, beszédmintái elevenednek meg. Ilyen értelemben is minta az óvónő minden megnyilatkozása a gyermek számára. Ezért kiemelten fontos számunkra, hogy az óvónő: oldja a gátlásokat, ösztönözze a gyermekeket az elvárt viselkedési normákkal kapcsolatos kommunikációs stratégiák elsajátítására, érvényesítse ezeket az elvárásokat a felnőttekkel való kommunikációjában, biztosítsa a spontán, meghitt beszélgetés lehetőségét, személyes mintaadással segítse a beszédtechnikai, artikulációs hibák javítását (szükség esetén speciális szakemberrel együttműködve).

Ahhoz, hogy mindezeket a feladatokat színvonalasan tudjuk megvalósítani, a pedagógusainknak szemléletet kellett váltaniuk. Ennek a folyamatnak része volt a helyes kommunikációs technikák tudatos gyakorlása, a képzés, az önképzés és az önkontroll elsajátítása. Nevelőtestületünkben a szemléletváltás már régen megtörtént, de továbbra is fontos feladat munkánk rendszeres elemzése, a folyamatos képzés és önképzés. Az iskolai és a szülői visszajelzések alapján elmondhatjuk, hogy a nevünkben is kiemelt *kommunikáció* nemcsak szlogen, hanem valóban eredményes, sikeres területe óvodai nevelésünknek.

Üdvözlettel:

Budapest, 2009. november 20.

Pintér Éva
óvodavezető

Pintér, Éva: Communication education in kindergarten

Az írás szerzőjéről

Pintér Éva

Játék – Mozgás – Kommunikáció (JMK) Óvoda, Budapest, Magyarország

jmkovoda[kukac]upcmail.hu; pinter.eva[kukac]chello.hu